

Мінін Р.В.

студент;

Воробйова В.О.

*викладач, спеціаліст вищої категорії,
Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум*

ПРОБЛЕМА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ В УКРАЇНІ

На рубежі третього тисячоліття значно загострився антропогенний вплив на природне середовище, який становить серйозну небезпеку для навколишнього середовища та самого суспільства. Будь-яка людська діяльність тісно пов'язана з використанням природно-ресурсного потенціалу, а відтак супроводжується забрудненням навколишнього природного середовища.

В період економічних реформ і бурхливого індустріального розвитку сталось різке погіршення якості природного довкілля, що змусило більшість держав, у тому числі і Україну, замислитись про проблеми екології і важливість їх негайного вирішення [4, с. 11]. Сучасне екологічне становище України не може розглядатись без врахування важливої моделі: людина – виробництво – природа [3, с. 157].

Питання взаємовідносин природи і суспільства та використання природних ресурсів стають дедалі актуальнішими. Надмірне землекористування, водокористування, лісокористування та використання мінеральних ресурсів призводить до ускладнення екологічної ситуації. Очевидно, що з розвитком виробництва у світі вилучаються нові багатства природи, зростає вартість сировини, збільшується обсяг відходів, які викидаються у навколишнє середовище.

У зв'язку з цим постають дві, тісно переплетені між собою, проблеми: перша – надмірний вплив на використання природних ресурсів у розвитку суспільного виробництва, постійно зростаюче забруднення навколишнього середовища, вилучення все нових багатств природи; друга – необхідність розробки комплексу заходів щодо ліквідації цієї небезпеки для суспільства.

Природні ресурси – це природні компоненти та сили природи, що використовуються або можуть бути використані як засоби виробництва та предмети споживання для задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства, підвищення якості життя людей.

Раціональне природокористування – це використання природних ресурсів в обсягах та способами, які забезпечують сталий економічний розвиток, гармонізацію взаємодії суспільства і природного середовища, раціоналізацію використання природно-ресурсного потенціалу, економічні механізми екологічно безпечного природокористування.

Раціональне природокористування повинно забезпечити повноцінне існування і розвиток сучасного суспільства за умови збереження високої якості середовища проживання людини, завдяки економічній експлуатації природних умов і ресурсів при найефективнішому режимові їх відтворення з урахуванням перспективних інтересів розвитку господарства і збереження здоров'я людей.

На базі Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» розроблено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища

України, який включає цілі забезпечення екологічно збалансованого природокористування. Основними напрямками державної стратегії раціонального природокористування є:

- постійний контроль за дотриманням надрокористувачами проектів розробки та технологічних схем при розробці родовищ корисних копалин;
- розвиток заповідної справи та збереження біорізноманіття, розширення існуючих і створення нових природно-заповідних об'єктів;
- державне фінансування діяльності по утилізації відходів;
- запобігання забруднення річок, озер, водосховищ, та інших гідрологічних об'єктів і підтримка їх сприятливого гідрологічного стану;
- втілення сучасних технологій у лісове господарство і лісоексплуатацію;
- впровадження еколого-економічних важелів раціонального використання природних ресурсів та формування екологічних фондів для фінансування природоохоронної діяльності [1].

Сучасний етап розвитку науково-технічного прогресу характеризується все більш активним впливом фундаментальних досліджень технологій виробництва. Принципово нові сучасні технології (ядерна, електронна, лазерна та ін.) відрізняються використанням матеріалів і принципів їх оброблення, що не зустрічаються в природі.

З метою обмеження використання невідновлювальних та повільно відновлювальних енергоресурсів (вугілля, нафти та газу) потрібно ширше й ефективніше використовувати енергію Сонця та інших «нетрадиційних» джерел енергії: вітру, термальних джерел, морських припливів і хвиль, попутних газів, водневу енергетику, біогаз, депоновану теплоту в глибинах земних надр і Світового океану тощо. У перспективі все більшого масштабу набуває використання біотехнологій у виробництві продуктів харчування, енергетиці та захисті біосфери від антропогенних забруднень.

Під час розгортання науково-технічної революції винаходи українців перевернули уявлення про світ та значно полегшили життя людству: перший вертоліт, трамвай, штучний супутник Землі, рентгенівський знімок, гіпсова пов'язка та інші корисні речі, без яких зараз не може обійтися ціла планета.

На сучасному етапі гостро постає питання розробки та впровадження безвідходних ресурсо- і енергозберігаючих технологій, у рамках яких забезпечується раціональне використання ресурсів і принципів безвідходності.

За часів незалежної України українці-винахідники пропонують новітні підходи до раціонального використання природних ресурсів.

Харків'янин С. Тимчук вирішив питання з утилізацією пакувальних матеріалів, створивши їстівну плівку для продуктів. Екологічно чистий поліетилен дозволяє подовжити термін зберігання їжі й абсолютно не шкодить навколишньому середовищу. Матеріалом для плівки став кукурудзяний крохмаль на основі власного сорту кукурудзи. За допомогою такої плівки можна збільшити термін придатності хліба з декількох днів до місяця. Якщо поліетилен кинути в окріп, то він «розтане» за 15-20 хвилин і стане основою для приготування супу. Навіть якщо викинути плівку – за кілька тижнів від неї не залишиться й сліду [7].

В економічних перетвореннях сучасної України особливе місце належить ефективному і ощадливому використанню природних ресурсів. Прикладом такого підходу є унікальний вітрогенератор О. Оніпко, який починає роботу навіть при швидкості вітру менше 1 м/с, тоді як іншим подібним пристроям потрібно 2,5-3 м/с. Пристрій можна поставити прямо на балконі та економити

на електроенергії. Вартість вітряка в три рази менше за традиційні. Винахід вже замовили кілька зарубіжних країн [7].

Харків'янин О. Збарський створив автомобіль, який працює на стисненому повітрі. Хоча така екоавтівка й їздить зі швидкістю 40 км/год, однак не виробляє шкідливі викиди і дозволяє їздити абсолютно безкоштовно.

Ще одне енергетичне диво продемонстрував інженер зі Славутича В. Мельников. Він сконструював машину, яка перетворює відходи деревини в паливні брикети: пів під тиском розігріває тирсу до 300°C, утворюється рослинний клей, який прес стискає з силою 200 т. на см², формуючи паливний брикет, схожий на антрацит [7].

Житель Севастополя Д. Чулков винайшов спеціальні жалюзі, які завдяки сонячній енергії підтримують в квартирі температуру 22-24°C, працюючи за принципом сонячних колекторів, перетворюючи енергію Сонця в теплову [7].

Л. Смирнов, професор ОДАХ, розробив технологію опріснення морської води, придатної до пиття. Заморожена особливим чином морська вода перетворюється в кристали, з поверхні яких видаляються шкідливі домішки і солі. Винаходом одесита зацікавився іноземний інвестор [7].

Отже, такі нові підходи до раціонального природокористування пропонують звичайні українці вже сьогодні. Політику раціонального природокористування проводити в державі досить важко, навіть за умов процвітаючої економіки. Особливо складно Україні, яка змушена вирішувати політичні, економічні, соціальні, екологічні та інші проблеми. Ці проблеми є результатом тривалого нехтування законами розвитку відносин між людиною і природою, нерозуміння принципів раціонального природокористування. Усвідомлення взаємозв'язку людини з довкіллям має стати відправною точкою нової екологічно-економічної політики нашої держави, основою її збалансованого розвитку.

Головний шлях розв'язання проблем екології – перехід промислового та сільськогосподарського виробництва на безвідходні технології та замкнуті цикли природокористування, які виключають викид шкідливих речовин і відходів у навколишнє середовище. Об'єктивною є потреба в удосконаленні державної політики, включаючи заходи у сфері інвестування та регулювання.

Список використаних джерел:

1. Ваниева А. Р. Досвід та перспективи раціонального використання природних ресурсів на основі вторинного ресурсокористування / А. Р. Ваниева – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_ENXXI_2013/Economics/13_136553.doc.htm
2. Єременко В. Соціальна економіка // В. Єременко / Видання третє, оновлене. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату, 2011. – 369 с.
3. Іванова Т. В. Державне управління сталим екологічним розвитком України та її регіонів у системі раціонального природокористування: теорія, методологія, перспективні напрями // Т. В. Іванова / [монографія] – Донецьк: Юго-Восток, 2011. – 400 с.
5. Іванова Т. В. Природні ресурси регіонів України як фактор розвитку та охорони довкілля / Іванова Т. В., Орлатий М. К., Кризіна Н. П., Мариненко В. О. // Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління». Державне управління та місцеве самоврядування. – 2013. – № 2. – С. 55-65.
7. Ніколайчук С. 24 винаходи українців, які допомогли людству. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nday.te.ua/24-vynahody-ukrajintsiv-yaki-dopomohly-lyudstvu-sered-vynahidnykiv-je-zhytel-ternopilschyny/>